

BRUSZILOV

A VILÁGHÁBORÚ alatt szerepelt orosz hadvezérek közül a volt Osztrák-magyar monarchia hadseregének szemében a legnagyobb tekintélyre Bruszilov emelkedett, ő mérte ránk ugyanis a legkeményebb csapásokat. Az ő működését akarom most főbb vonásokban vázolni.

Bruszilovot a világháború előtt egyik vezértársának megállapítása szerint maga az orosz hadsereg is alig ismerte. Sokkal nagyobb tekintélye volt például Rennenkampnak vagy Szamszonovnak, akiket Hindenburg Kelet-Poroszországban egymásután tönkrevet. Bruszilovnak úgynevezett „vezérkari“ képzettsége nem volt. Az orosz-japán háborúban sem vett részt s így a háborúba hadi tapasztalat nélkül vonult. Katonai pályáját a gárdalovasságnál kezdte, majd nagyon hosszú ideig a szentpétervári lovasiskola parancsnoka volt, ahol ösztönös hadvezetési képességének beigazolására alkalom nem nyílhatott. Mindenesetre erélyes katona látszatát keltette s ezért közvetlen előljárójának, az ugyancsak erélyes Miklós nagyhercegnek feltűnt. Ennek köszönhette, hogy már békében elérte a katonai ranglétra legmagasabb fokait. Lovashadosztályparancsnok, majd hadtestparancsnok lett. A világháború kitörése előtt egy évvel a kievi katonai kormányzóság területén háború esetére megalakuló két orosz sereg egyikének (a 8-nak) vezéréül jelölték ki. Ismeretlen értékű nagyságnak tartották. De neve már a bevezető hadműveletek során ismertté és félelmetes csengésűvé vált. Egyenesen világhírnévre tett szert lucki győzelmével, mely egyben a volt osztrák-magyar monarchia haderejének legnagyobb csatavesztését képviseli.

Bruszilov a világháború kezdetén az ellenünk felvonult négy orosz sereg közül a balszámon levőt vezényelte, amely egyenesen kelet felől a Zbruc határfolyón át tört Galíciába. Itt döntő része volt az oroszokra győzelmes augusztusi keletgaliciai csatákban, melynek eredménye a mi hadainkat nyugati irányban visszadobta és Lemberget orosz kézre juttatta. A Lemberg körül szeptember első harmadában vívott döntő csatában Bruszilov az orosz csatarend déli szárnyát vezérelte és itt a mi főtámadásunkat némi területveszteség árán kivédte. Ezután seregével Przemysl ostromának fedezése és egyben a nagy orosz arcvonal déli oldalának biztosítása végett Magyarország északi kapujával: a duklai horpadással szemben foglalt állást. Ebben a helyzetben érte Conrad második — októberi — támadó hadjárata, amikor a neki szánt lökés elől Sambor felé ügyesen kitért. E támadásunk kudarcra után Bruszilov az említett magyar kapu ellen vezette seregét és sikerült is

neki Boroevic hadaival szemben a kárpáti hágókat Duklától Uzsovig elfoglalni.

A világháború 1914. évi időszakából Bruszilov, ki a többi hadvezér példájára világháborús élményeit szintén megírta, a magyar katona vitézségének jellemzésére szép szavakat talál. Külön megemlíti a budapesti honvéd lovashadosztály híres gorodoki lovasrohamát. Az ő szavait idézem: „A Zbruc mentén egy ellenséges lovashadosztály állt, mely arcvonalunk ellen rendkívül erélyesen működött. A többek között Gorodoknál rajtaütött a gyalogsággal megerősített 2. kombinált kozák hadosztályon. A magyar lovasság, mikor Gorodok elé ért, zárt alakzatban csatarendbe fejlődött és felderítés nélkül, semmivel sem törődve, ebben a célszerűtlen alakzatban gyalogságunkra rohant. Tüzérségünk élénk tüze, majd gyalogsági sortűz fogadta az örülten bátor, de eszeveszett rohamot...” Különben Bruszilov a honvédhuszárokkal szemben állt orosz tábornokot rögtön elcsapta, mert ez nem merte a roham után rendben hátráló huszárokat kozákjaival üldözni.

A limanovai orosz csatavesztést (1914 december) Bruszilov szépitgetés nélkül elismeri. Említésreméltó az a megjegyzése, hogy nagyobb baj csak azért nem történt, mert a mi hadvezetőségünk az orosz helyzet felől tájékozatlan volt. Így többek között magát Bruszilovot is, egész vezérkarával együtt elfoghattuk volna. Tájékozatlanságunk okát abban látja, hogy nemcsak a galíciai rutén lakosság, hanem Nyugat-Galícia lengyel népe, sőt még a katolikus papság is nem az osztrákok, hanem az oroszok ügyét szolgálta és utóbbiak javára kémkedett.

Egyébként Bruszilov serege a limanovai csata kezdetén a duklai horpadásban, a Kárpátok gerincétől délre, magyar földön állt s Kassa irányában már Bánfán túl hatolt. Támadásának hevességére jellemző, hogy a Kárpátok védelmével megbízott Boroevic a Kassára való visszavonulást határozta el, sőt már a hátrálást Budapest felé is megfontolta. Erre nem volt szükség, mert Bruszilovnak ekkor haderői legnagyobb részét a Kárpátok északi lejtője mentén Limanova felé kellett eltolnia, hogy az ott nehéz helyzetbe került szomszédos orosz seregen segítsen. Bruszilov betörését a magyar alföldre 1914-ben így a limanovai csata akadályozta meg.

A karácsonytól húsvétig tartó kárpáti csata alatt elsősorban Bruszilovnak szakadatlanul támadó serege jelentette a Magyarországot oly sokáig fenyegető orosz betörés veszélyét, amelyet végül is német segítséggel kellett elhárítanunk. Ezekről a kárpáti küzdelmekről írja Bruszilov, hogy azok elkeseredettek voltak és sok vérbe kerültek, mert „különösen a magyarok védték rettenetes és kétségbeesett hevességgel — főleg Mezőlaborcnál — a magyar Alföldet”.

A kárpáti csata lezajlása után következett a központi hatalmak seregeinek áttörése Gorlicénél, mely a Brusziloval szomszédos orosz sereget teljesen szétugrasztotta. Ezért a katasztrófáért Bruszilov az orosz délnyugati arcvonal — az ellenünk alkalmazott 4 sereg — fővezéré, Ivanov tábornokot teszi felelőssé. Ivanov ugyanis nem hitt alvezérei jelentéseinek, hogy Gorlice irányából nagy veszély fenyeget,

mert abban a meggyőződésben élt, hogy a mi döntő támadásunk csak Bukovina irányából következhetik és ezért minden tartalékát errefelé — Pflanzer-Baltin seregével szemben — toltta el. Mikor aztán a mi áttörő támadásunk Gorlicénél megtörtént, Ivanov teljesen elvesztette a fejét s oly intézkedéseket tett, amelyek a bajt csak növelték. Ebből aztán Ivanov és Bruszilov között oly erős összetűzés keletkezett, hogy utóbbi a sereg vezérségéről is lemondott, de aztán a nagyherceg közbelépésére lemondását visszavonta. Bruszilov serege különben tűrhető rendben hátrált és nagyobb veszteség nélkül jutott a Bug folyó mögé, ahol némi nyugalomhoz jutott. A megrikult sorokat itt osztrák-magyar puskákkal felfegyverzett pótlás töltötte ki.

A későbbi hadiesemények megértéséhez fontos annak a körülménynek az ismerete, hogy Bruszilov serege és az 1915 elején tőle balra (keletre) került két orosz sereg az 1915 májusi gorlicei áttörést követő hátrálásuk alatt döntő vereséget nem szenvedtek. Ezek a seregek az általános hadihelyzet folytán, de reánk nézve ugyancsak kellemetlen hatású ellentámadások intézése közben vonultak vissza abba a Polesie-mocsártól Romániáig húzódó vonalba, amelyben a mi üldözésünket 1915 késő őszén véglegesen megállították.

Az említett orosz visszacsapások közül a legkellemetlenebb volt a „rovnói hadjárat“ elnevezés alatt megörökített hadművelet. Ez abból fejlődött, hogy Conrad az üldözést Rovnó várának elfoglalásával akarta megkoronázni. Ez a törekvése kudarcot vallott. A rovnói hadjárat utolsó felvonása Rovno előtt játszódott le, mikor Bruszilov szeptember közepén végrehajtott ellentámadással József Ferdinánd főherceg serege fölött fényes győzelmet aratott. Érdemes megemlíteni, hogy a következő évben (1916-ban) Lucknál Bruszilov nagy támadása ugyanezt a seregünket törte szét.

Az ELŐADOTTAKBÓL látható, hogy Bruszilov működése 1914 és 1915 folyamán határozottan sikeres volt. Seregvezéri pályáját 1914-ben győzelemmel kezdte és 1915-ben ugyancsak győzelemmel fejezte be. Ebben a két évben, 1914 augusztusától eltekintve, a számbeli túlerő bebizonyíthatólag nem az ő oldalán volt.

Ha hadi sikerei magyarázatát keressük, mindenekelőtt azt kell megállapítanunk, hogy az az eszköz, amellyel haditerveit megvalósítani igyekezett, jó volt. Az orosz katona a mandzsuriai háború tapasztalatai alapján helyes irányba terelődött békekiképzése révén a mi katonánknál jobban megtanulta a fedezékek ásását és kihasználását, jobban értékelte a tűzhatást, amely az egyfolytában gördülő — nálunk tanított — támadás végrehajtását kizárta. Az orosz gyalogság a tüzéséggel való együttműködésben a mienkét felülmúlta. Az orosz lovaság és tüzéség harcszerű képzettsége a mienknél sokkal magasabb fokon állt. Az orosz csapat e tudásával az orosz hadvezetés élt is.

Végeredményben az az eszköz, amellyel Bruszilov dolgozott, nem volt jobb anyagból, sőt inkább rosszabból, mint a mienk, de kidolgozása a célra jobban megfelelt: a háborúra való iskolázottsága magasabb fokon állt. Bruszilov ezt az eszközt jól ismerte, tudta, hogy mit szabad és mit lehet tőle követelni. E mellett volt erélye

ahhoz, hogy alvezéreit parancsainak végrehajtására kiméletlenül szorítsa, de volt erélye ahhoz is, hogy a felsőbb helyről jött célszerűtlen parancsokkal szembeszálljon.

Bruszilov minden egyes esetben a támadás mellett döntött. Tette ezt még akkor is, mikor a parancs a védekezést írta elő. Ez a támadás azonban nem volt az a nálunk a világháború kezdetén szokásos „hajrá“, mikor vitéz bakáink a veszteségekre való tekintet és a tüzérség támogatása nélkül, miként a békegyakorlatoknál, mentek neki az ellenségnek, hanem a csapatoknak megfontolt előrevezetése abból a célból, hogy jól előkészített, rendszeres támadást intézhessenek.

A Bruszilov vezette orosz hadak az ő támadásaikat sokkal kisebb vérveszteséggel hajtották végre, mint a mi csapataink.

MIKOR 1915 őszen kimerült csapataink az oroszok üldözését az egész vonalon kénytelenek voltak beszüntetni, az orosz hadsereg, dacára több száz kilométerre terjedő hátráló hadmozdulatának, a mi haderőinkkel szemben teljesen védelemreképes állapotban maradt.

E sorok írója is résztvett — egy honvéd lovashadosztály vezérkari főnöki minőségében — az oroszok üldözésében a Polesie-mocsáron keresztül. Követtük az oroszot, de egyáltalában nem volt az az érzésünk, hogy megrendült ellenséggel van dolgunk. Állandóan tartottunk attól, hogy az orosz visszafordul és visszaüt. És amikor visszaütött, ugyancsak nehéz sorunk volt.

Az orosz hadsereg rövidesen támadóképességét is visszanyerte. Ezt bebizonyította, mikor 1915 decemberének második felében arcvonalunk déli szárnya ellen hatalmas erejű, de elszigetelt támadást intézett. Ezt visszavertük. Bruszilov e támadás megtervezését tökéletes ostobaságnak minősítette. Ő a támadás végrehajtását másként gondolta. Elgondolásának megvalósítására hamarosan alkalma nyílt. 1916 március végén Ivanov utódja gyanánt ő lett a négy hadsereget felölelő, a Polesietől Beszarábiáig terjedő délnyugati arcvonal, vagyis az orosz front balszárnyának fővezére. Ebben a minőségben azonnal hozzáfogott annak a nagy támadásnak előkészítéséhez, amely bennünket Lucknál és Oknánál érzékenyen talált.

Lássuk e támadás előzményeit.

Bruszilovot, alighogy új állását elfoglalta, a cár látogatta meg. Ekkor Bruszilov kifejtette neki Ivanowal teljesen ellentétes nézetét, hogy pár hónapon belül az egész arcvonalnak támadnia kell. A csapatok . veszteségeinek pótlása a téli hónapok alatt megtörtént, az antant a tüzérségi és egyéb anyagi felszerelést bőségesen kiegészítette s ha a hadvezetőség a nyár elején támadni akar, úgy a csapat erre úgy anyagilag, mint lelkileg feltétlenül képes. Az ingadozó cár, mint mindig, úgy most sem adott határozott választ és lényegében arra utalt, hogy Bruszilov terveit az április közepén tartandó haditanácson adja elő.

Ez volt az a nevezetes haditanács, amelyen az orosz fővezérlet Bruszilov támadási tervét bizonyos módosításokkal elfogadta. A tanácskozást a cár elnöklete alatt az orosz vezérkar főnöke, Alekszejev vezette. Részt vett a tanácskozáson a három arcvonalparancsnok: Kuropatkin a jobbszárny, Evert a közép- és Bruszilov a balszárny vezére és ezek

vezérkari főnökei. Aleszejev előadta a nagy haditervet. E szerint a főtámadás vezetése Evertre hárult volna, kinek a tartalékokkal és nehéz tűzérsséggel megerősített középseregeivel egyenes nyugatnak, Vilna irányában kellett a döntő rohamot intéznie. Kuropatkin seregei ezt a támadást északkelet felől ugyancsak Vilna felé támogatták volna. Bruszilovnak az a feladat jutott, hogy seregeivel tüntessen, majd északi szomszédjának sikere esetén a támadáshoz Rovnó felől Luck irányában csatlakozzék.

Ezt a haditervet aztán megvitatták. Kuropatkin a támadás ellen érvelt. Evert csatlakozott Kuropatkin véleményéhez azzal, hogy ő ugyan a támadást végrehajtja, de az feltétlenül kudarccal fog járni. Utalt a német állások megtámadhatatlan voltára és az orosz nehéz-tűzérsség csekély számára. Ezután Bruszilov szólalt fel. Elismerte ugyan a támadás nehézségeit, de seregeit képesnek tartotta a támadó hadművelet sikeres végrehajtására ama kikötés mellett, hogy a középes a jobbszárny is egyidejűleg támadásba megy át. Erre Kuropatkin és Evert odamódosították nézetüket, hogy a támadást vállalják, de a sikert nem garantálhatják. Végül is a cár nevében Alekszejev oda döntött, hogy az egész arcvonalnak támadnia kell. A támadást Bruszilov kezdi, azonban erre a célra sem tartalékokat, sem nehéztűzérsséget nem kaphat, hanem önerejéből segítsen magán. Nyilván Alekszejev úgy vélekedett, hogy Bruszilov támadása kezdetben nem lesz egyéb erőteljes tüntetésnél. Egyébként a támadó hadműveletre az egész arcvonalnak május végén kellett készen állni.

Jellemző az orosz vezérek felfogására az, hogy a haditanács után egy magasrangú orosz tábornok Bruszilovnak szemrehányást tett: „ön az egyedüli, ki fővezér lehetne és most kilátás van arra, hogy ne legyen, mert a támadás az Ön katonai hírnevét teszi kockára. Ön elveszítheti az arcvonal vezérletét és elveszítheti katonai babérjait. Én az Ön helyében mindent elkövettem volna a támadó hadművelet megakadályozására, mert a hadművelet Önnek hasznot nem hozhat, de nyakát törheti.“

Az említett haditanács tehát az általános támadás mellett döntött. Bruszilov számítása bevált, mert a központi hatalmak oroszországi arcvonala 1916 tavaszán meggyengült. Falkenhayn Verdimmél akarta a világháború sorsát eldönteni, Conrad pedig minden nélkülözhető haderejét a déltiroli arcvonalra vitte. Mindamellett a mi seregeink lucki és oknai katasztrófája nem következett volna be, ha az orosz arcvonal balszárnyát nem az akaraterős Bruszilov, hanem a támadás eredményében nem bízó Kuropatkin vagy Evert vezényli.

A haditanács után Bruszilov visszautazott rovnói főhadiszállására, összehívta négy alvezérét — Kaledin, Szacharov, Cserbacev és Lecsicki tábornokokat — és közölte velük, hogy május végén mind a négy sereg támadást fog intéznie. Egyik alvezére erre közbeszólt, hogy a támadás az adott helyzetben nagyon kockázatos vállalkozás és eredménnyel nem biztat. Bruszilov a további ellenészrevételeknek elejét vette azzal, hogy ő nem a támadás vagy a védelem célszerűsége felől akar tárgyalni, hanem az alvezéreket azért hívta össze, hogy az elhatározott támadás végrehajtásának előkészítésére parancsait személyesen

adja ki s hogy semmi ingadozást sem tűr. Ezután kifejtette az ő támadó módszerét, mely a németektől alkalmazott eljárástól eltért. A németek ugyanis a támadást keskeny arcvonalon intézték s e célra szűk területen halmozták fel nehéz tüzérségüket és tartalékaikat. Így történt ez Gorlicénél is, ahol 1915 májusában az orosz front aránylag keskeny részét törték át s ennek kapcsán óriási diadalt arattak. De ezt a nagy sikert Bruszilov szerint csak annak köszönheték, hogy az orosz erődítési rendszer és az orosz hadvezetés minden kritikán alul állt, eltekintve attól, hogy az orosz tüzérség löszere 1915 nyarán teljesen elfogyott. Az orosz arcvonalon a németekéhez hasonló tömegű csapat és

Az orosz arcvonal 1916 június 1-én.

hadianyag halmozására gondolni sem lehet, mert ennek gyors szállítását a gyér vasúti hálózat nem engedi meg és mert az ellenség repülői a támadás irányát a lassú előkészületekből biztosan felismernék s ezért az ellenséges hadvezetés a kellő ellenrendszabályokat idejében megtehetné. Kuropatkin és Evert ugyan parancsot kaptak arra, hogy a támadást keskeny arcvonalon intézzék, de ezt Bruszilov helytelennek tartotta. ő maga azt rendelte el, hogy mind a négy serege és ezeken belül több hadtest is készüljön a támadásra. Úgy volt, hogy ha az ő arcvonala több helyen tesz előkészületeket, akkor az ellenség nem ismeri fel a döntő támadás irányát és a kellő erővel idejében nem is védekezhetik.

Bruszilov részletes parancsa szerint Kaledin seregének négy hadtesttel Olykától mind két oldalt Luck felé kellett előretörni. Tovább délre melléktámadásokat kellett intézni, és pedig Szacharovnak egy hadtesttel Lemberg felé, Cserbacssewnek egy hadtesttel egyenesen nyugat felé, Lecsickinek két hadtesttel Staniszlau és Halics felé. Utóbbi támadás a szomszédos Romániát akarta a beavatkozásra csábítani.

Röviden: mind a négy sereg támadó feladatot kapott. Ez alkotta az előkészületek általános alapját. A részleteket Bruszilov a mi állásainkról repülők által felvett fényképek után készített térképekből határozta meg. Ilyen térképet minden tiszt kapott. Bruszilov írja, hogy a mi állásaink kitűnőek voltak, de feltűnt, hogy említésreméltó tartalékokkal nem rendelkezünk. Valóban így is volt. A mi tartalékaink

Dél-Tirolba kerültek, hogy az olaszok ellen támadjanak. Ennek dacára az orosz túlerő nem volt jelentékeny. A Polesie-mocsártól délre 512.000 orosz puska és kard állt a központi hatalmak 441.000 harcosával szemben.

A támadásra való előkészületek május 23-án befejeződtek. Ettől kezdve a hátul visszatartott orosz tartalékok és ütegek készen álltak arra, hogy Bruszilov telefonparancsára az előre elkészített rohamállásokba vonulhassanak, amelyekből a döntő támadásnak kellett megkezdődnie.

Május 24-én Alekszejev közölte Brusziloval, hogy az olaszok Tirolban vereséget szenvedtek, segítséget kémelek, tehát a támadás időpontja elérkezett. Bruszilov azt válaszolta, hogy kész a támadásra s hogy ennek feltétlenül sikere lesz, ha a közép- és a jobbszámy is támad. Megállapodtak abban, hogy Bruszilov a támadást június 4-én kezdje meg, míg Evert csak zo nappal később fog megindulni, mert csak akkor lesz kész.

Május 31-én Alekszejev egy hadtestnyi megerősítést adott Bruszilovnak és meghagyta neki, hogy a Luck felé intézendő támadást erős lovastömegeknek áttörése Maniewid-n át Kowelre kísérje. Ennek alapján Bruszilov elrendelte, hogy Luck felé Kaledin a tüzérségi előkészítést június i-én kezdje meg és ezt június 4-én a gyalogság támadása kövesse. Egyidejűleg Kaledin seregének északi szárnyán Gillenschmidt lovas tábornok vezérlete alatt 5 lovas és 1 gyalogos hadosztály erejű hadsoportot gyülekeztetek, hogy ez Kaledin támadását kiegészítse. Bruszilov parancsa az volt, hogy Gillenschmidt június 5-én vagy 6-án „Kowel általános iránnyal törjön át azzal a céllal, hogy az ellenség hátába erélyesen hasson, készleteit, raktárait és a vasutat megsemmisítse és így Kaledin seregének előnyomulását megkönnyítse.“

A bruszilovi haditerv tehát világos. A gyalogság áttörése Luck felé s 1—2 nappal később a lovasság áttörése Kowel felé azzal a céllal, hogy e két áttörési irány között fekvő arcvonalkunk felsodortassék vagy veszteségteljes hátrálásra kényszeríttessék.

Ekkor még egy zavaró mozzanat merült fel. Június 3-án Alekszejev azzal a javaslattal jött, hogy a támadás odáztassék el és csupán csak „egy helyen“ intéztessék, mert ez a cár akarata. Bruszilov azonban a kiadott intézkedéseken változtatni nem akart s ehelyett lemondását ajánlotta fel. Az ő szavai szerint: „jól tudtam, hogy ha az egyeden lökésre térek át, úgy az kétségtelenül kudarccal jár, mert az ellenség a támadás irányát csalhatatlanul felismeri és miként más esetben, tartalékait egységes ellentámadásra rendeli.“ Alekszejev erre javaslatát visszavonta.

Ily előzmények után indult meg június 4-én Bruszilov hadművelete. Kaledin támadása Lucknál József Ferdinánd seregét, Leccicki támadása Oknánál Pflanzner-Baltin seregét törte át és készítette veszteségteljes hátrálásra, Gillenschmidt támadása azonban a n. honvéd lovas-hadosztály gyalogos magyar huszáira talált és összeomlott.

JULIER FERENC

(A jövő számban befejezzük)